

NOROGGA GIRKU - DEN NORSKE KIRKE

Samisk kirkeråd - Sáme girkkoráde

Saemien gærhkoeraerie - Sámi girkoráđđi

Norgga girku Sámi girkolaš válgačoahkkin - gulaskuddančálus

Álggahus

Norgga girku višuvdna sámi girkoeallimii lea: *Ealli ja ovttdássásaš – Norgga girku sámi girkoeallin.*

Ealli ja ovttdássásaš sámi girkoeallin lea sápmelaččaid ja sámi álbmoga oassálastin girkui. Dan dihtii lea deatalaš ahte sápmelaččat ožžot vejolašvuoda oassálastit girkui min iežamet kultuvrra ja iešvuoda vuodul ja ahte mii oažžut sámi hábmet iežamet girkoeallima Norgga girku siskobealde. Mihttomearri lea ahte sámi girkoeallin šaddá diehtelas oassi Norgga girku oktasaš identitehtii.

Sámi girkoeallima strategalaš plána čuovvuleapmin lea Girkoráđđi (GR 49/13) Sámi girkoráđi (SGR 16/13) ávžžuhusa mielde dáhtton girkoráđđedirektevra ovttasbarggus Sámi girkoráđiin guorahallat dárbbu ásahit sámi girkolaš válgačoahkkima mii lágiduvvo juohke 4. jagi. Guorahallan galgá váldit vuhtii Sámi girkoeallima strategalaš plána háliidusaid das makkár doaibma dakkár čoahkkimis sáhtta leat, earret eará báikin gos sáhtta ságastallat áigevuodilis girkolaš áššiid sámi servodagas, teologalaš gažaldagaid sámi oktavuodas ja gealboloktema. Lea lunddolaš ahte čoahkkimis maiddái lea čoagganeapmi lpmila sáni birra.

Gulaskuddančálus lea dán láhkái juhkojuvvon:

_Toc466898982

Definišuvnnat

Prinsihpalaš vuoddu ásahit Sámi girkolaš válgačoahkkima Norgga girkui

Makkár válggain galgá Sámi girkolaš válgačoahkkimis leat oassin, ja mo?

Sámi ovddasteddjiid välljen bismagotteráđiide ja Girkočoahkkimii

Sámi girkoráđi välljen

Eará doaimmat válgačoahkkimis

Válgačoahkkima čoahkkádus ja áirasiid nammadanortnet

Girkolaš ovttagaid ja sámi guovlluid lotnolasvuhta

Giellaguovlluid juohku

Nominašuvdnaproseassat – sámi áirasiid välljen

Nominašuvdnaproseassa bismagotteráđđevalggaide

Sámi girkoráđi válggaid nominašuvdnaproseassa

Sámi girkolaš válgačoahkkima nominašuvdnalávdegoddi

Ekonomalaš ja hálddahaslaš váikkuhusat

Gulaskuddangažaldagat

Definišuvnnat

Sámi ássanguovlu: Definerejuvvo dán čállošis dán láhkái: Olles Davvi-Hålogalánda, Lulli-Hålogalánda, Nidarosa bismagottit, ja Davvi-Østerdal proavásgoddi Hamara bismagottis ja Siskkit Nordmøre proavásgoddi Møre bismagottis.¹

Giellaguovlu: Giellageográfalaš doaba mii čilge guovllu mas giella lea. Sámi giellaguovlluin eai leat čielga rájât. Sámi girkoallima strategalaš plánaš lea dákkár giellaguovlojuohku: Davvisámegiella – Bállagis Nordlánddas Girkonjárgii Finnmárkkus. Juvelsámegiella - Davvi-Sáltu, Hápmir ja Divttasvuotna. Lullisámegiella – Sáltoduoddaris Nordlánddas Engerdalii Hedmárkkus.

Bihtánsámi giellaguovlu lea Sáltovuonas Ranvutnii Nordlánddas.
Nuortasámi giellaguovlu lea Máтта-Várjjagis.

Prinsihpalaš vuodđu ásaht Sámi girkolaš váлгаčoahkkima Norgga girkui

Vuodđolága § 108a cealká ahte «*Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.*»

Vuodđoláhkamearrádus čujuha riikkaidgaskasaš álbmotriektái mii addá álgoálbmogiidda sierra kultur- ja unnitlogusuodjalusa masa gullá oktasaš vuoigatvuohta mielmearrideapmái ja iešmearrideapmái áššiin mat gusket sidjiide alcceseaset. Dát lea vuodđuduvvon ee. Siviilla ja politihkalaš vuoigatvuođaid konvenšuvdnii (SP) art. 27, ILO-konvenšuvdnii 169 og ONa álgoálbmotdeklarašuvdnii (UNDRIP). SP lea oassin norgalaš lágain olmmošvuoigatvuođalága olis. Norgga stáhta lea vuolláičállán ILO-konvenšuvnna nr. 169 ja lea maiddá vuolláičállán UNDRIP.

Go girkoallima ferte atnit deatalaš oassin sápmelaččaid «*gíelas, kultuvrras ja servodateallimis*» (vd. VL § 108), lea govttolaš ahte girkolága § 24 mii cealká ahte «*Girkočoahkkinn galgá várjalit ja ovddidit sámi girkoallima*» (GL § 24) ii dušše árvvoštallojuvvo sierra girkolaš sivaiguin, muhto maiddá Vuodđolága § 108. Namahuvvon prinsihpat álgoálbmogiid mielmearridan- ja iešmearridanvuoigatvuođaide berrejit dasto adnot deatalaš prinsihpalaš vuodđun ásaht sámi váлгаčoahkkima Norgga girkui.

Mielmearrideapmi guoskkaha vejolašvuođaid searvat ja váikkuhit mearrádusaide. Sámi mielmearrideapmi girkoedemokratijas váldojuvvo dál vuhtii das ahte golmma davimus bismagottis lea sierra sámi ovddastus, ja dan bokte maiddá sámi ovddastus Girkočoahkkimis, ja go Sámi girkoráđđi lea mielde ráhkkanahhtimin áššiid Girkočoahkkimii. Sámi girkoráđđi jođiheaddji lea maiddá ollislaš miellahttu Girkočoahkkimis ja sus lea oassálastinvuoigatvuohta Girkoráđdis.

Iešmearrideapmi eaktuda ahte leat sierra demokrátalaš vuogádagat main sápmelaččat ieža ožžot ovddasvástádusa ja vejolašvuođa hábmet iežaset girkoallima (gč. GČ 15/90). Dát čilge omd. Sámi girkoráđđi ja Saemien Áálmegearaerie ásaheami.

Iešmearrideami ja mielmearrideami prinsihpat eai doaimma dušše ággan sierra sámi ovddasteapmái ja sierra sámi ásaheami girkoedemokratijii. Seammá prinsihpat berrejit maiddá biddjot vuodđun daid *válgaortnegiid* hábmemii mat dolvot dakkár ovddasteddjiid ja ásaheami válljemiidda. Deatalaš

¹ Sámedikki válgabiret leat dán definišuvnna vuodđun.

ágga ásahit sámi válgačoahkkima Norgga girkui lea nannet sápmelaččaid demokrátalaš iešmearrideami sámi áirasiid válljemis guovddáš girkolaš ásahusaide.

Sámi girkoeallima strategalaš plána lea sierra kapihttalis sámi girkodemokratijai hárrái (kap. 5.17) ovddidan prinsihpalaš jurddašeami mo nannet sámi beali girkodemokratijas, mas dása lea sierra unnitlogupolitihkalaš vuoduštus. Strategalaš plánas eaktuduvvojit njeallje ášši sámi oasi nannemis girkodemokratijas: (1) demokrátalaš kultuvra, (2) báhppasuohkan vuodđudeaddji organisašuvnna ovttat, (3) ovttaidlahtuid sajádat ja váikkuhus ja (4) sámi álbmoga vuoigatvuohta miel- ja iešmearrideapmái. Golbma vuosttaš čuoggá leat váldojuvvon dokumeanttas *Styrket demokrati i Den norske kirke* ja guoská Norgga girkui oppalaččat, muhto njealját čuokkis lea mieleavttus biddjojuvvon Sámi girkoeallima strategalaš plánii go lea sáhka sámi girkodemokratijas.

Sámi oasi nannemis girkodemokratijas ferte nappo árvoštallat golbma vuosttaš ja njealját čuoggá gaskavuoda mat dás ovdalis leat namuhuvvon. Demokrátalaš struktuvra, báhppasuohkan vuodđudeaddji organisatoralaš ovttaidlahtuid sadji ja váikkuheapmi eai nappo leat doarvái dasa ahte sihkarastit sámi miel- ja iešmearrideami girkolaš válggain. Earenoamáš *unnitlogupolitihka* ja *álgoálbmotvuoigatvuođat* fertejit váldojuvvot vuhtii.

Dát ii dušše čilge manin Sámi girkolaš válgačoahkkinn berre ásahuvvot, muhto čujuha maiddá *makkár fápmudus* dákkár boahttevaš čoahkkinn berre oazžut.

Oassin barggus hábmet ođđa girkoortnega Norgga girkui 2019 rádjái, Girkočoahkkinn galgá dohkkehit Norgga girku, ja maiddá sámi válgačoahkkima válgaortnegiid. *Válgaortnegin* gártá dasto Sámi girkolaš válgačoahkkimis *girkoortnega elemeanta*. Dat dahká ahte lea vuogas geahčadit prinsihppamearrádusa maid Girkočoahkkinn dagai ođđa girkolága ja girkoortnega meannudeamis áššis GČ 08/07. Dalle mearridii Girkočoahkkinn prinsihpalaš láidestemiid mat ain leat doaimmas ođđa girkolága ja girkoortnega barggus. Mearrádusas Girkočoahkkinn cealká ee.:

- Álgoálbmotbealli galgá váldojuvvot vuhtii sihke rámmalágas ja girkoortnegis.

Dasto, čuoggás 1.2.2 «*Váldoprinsihpat ja láidestusat Norgga girku girkoortnega ráhkkanahttimii*», cealká Girkočoahkkinn čuoggás 16:

- Girkus lea earenoamáš ovddasvástádus áimmahuššat sámi girkoeallima dárbbášlaš ja ovttađassásaš oassin Norgga girkus. Sivvan dása lea sápmelaččaid historjjálaš nana čanus Norgga girkui, ja sápmelaččaid árvu Norgga álgoálbmogin.

Lea lunddolaš navdit ahte ášši sámi válgačoahkkima ásaheapmi Norgga girkui lea mielde addimin dáidda sániide eanet konkreettalaš sisdoalu.

Makkár válggain galgá Sámi girkolaš válgačoahkkimis leat oassin, ja mo?

Boahttevaš Sámi girkolaš válgačoahkkinn čielggaduvvo guovtti girkolaš válgga olis: (1) válljet sámi ovddasteddjiid golmma davimus bismagoddái ja Girkočoahkkimii ja (2) válljet lahtuid Sámi girkoráđđái.

Sámi girkoeallima strategalaš plánas (kap. 5.17 Sámi girkodemokratija) lea davvisámi, julevsámi ja lullisámi áirasa válljen golmma davimus bismagoddái ja Girkočoahkkimii árvoštallojuvvon heivehuvvot davvisámi, julevsámi ja lullisámi áirasiid válljemiin Sámi girkoráđđái. Dainna lágiin livčče golbma namahuvvon bismagotteráđiid áirasat automáhtalaat šaddat Sámi girkoráđi áirrasin.

Sámi girkoráđđi lea ságastallan dán vejolašvuoda (SGR 36/15), muhto lea gávnahan ahte ii leat sávvahahtti ovttaštahttit dáid luohttámušdoaimmaid. Sámi girkoráđđi ávžžuha ahte sámi áirasiid válljen golmma davimus bismagotteráđđái earuhuvvo Sámi girkoráđi áirasiid válljemis. Demokrátalaččat orru vuogas ahte girko-demokratiija sámi ovddastus juogaduvvo eanet olbmuid. Go dáid ámmáhiid sirre, de ii dárbbas oktage dovdat iežas čadnon nuppi ráđi mearrádusain. Lea maiddá mielde doalaheamen bargonoađi dakkár dásis ahte lea álkit fidnet olbmuid dáidda ráđiide ja ahte bargu dahkkojuvvo buorre vuogi mielde.

Sámi ovddasteddjiid válljen bismagotteráđiide ja Girkočoahkkimii

Odne válljejuvvo okta davvisámi ovddasteaddji Davvi-Hålogalánda bismagotteráđđái, okta julevsámi ovddasteaddji Lulli-Hålogalánda bismagotteráđđái ja okta lullisápmelaš Nidarosa bismagotteráđđái, (gč. Girkolága § 23 vuosttas lađđasa bustáva e). Dát šaddet maiddá dan láhkái Girkočoahkkima lahtut.

Guovtti davimus bismagoddái nammaduvvojit odne 10 sámi elektora (válgaoibmot) geat válljejit sámi áirasa iežaset bismagotteráđđái. Olusat leat ovttaoavivis das ahte elektorortnega sadjái berre boahhtit buoret válgortnet, ja dát lea sivva dasa go dál hálidit ásahit Sámi girkolaš válgáčohkkima. Nidarosa bismagottis elektorortnet lea juo hilgojuvvon, ja Saemien Åålmege, sámi searvegoddi lullisámi giellaguovllus, vállje lullisámi áirasa. Dát ortnet doaibmá bures. Buot Saemien Åålmege (SÅ) lahtut boarráset go 15 jagi sáhttet jienastit válggas (434 olbmo pr. 13.9.16), ollu eanebut go jus váлга livččii dahkkojuvvon sámi girkolaš válgáčohkkimis. Gulaskuddamis Norgga girku boahhtevaš girkoortnega hárrái lea Nidaros bismagotteráđđi cealkán ahte eai halit ođđa ortnega lullisámi áirasa válljemis, ja Saemien Åålmegearie lea maiddá cealkán ahte SÅ livččii lávki maŋosguvlui jos lullisámi áirras nammaduvvo oktasaš Sámi girkolaš válgáčohkkimis. Sámi girkoráđđi doarju ahte dát ortnet joatkašuvvá.

Dasto árvala Sámi girkoráđđi ahte dušše Davvi-Hålogalánda bismagottii ja Lulli-Hålogalánda bismagotti áirasa galget válljet áirasiid iežaset bismagotteráđiide. Sivvan dasa lea ahte bismagotteráđiin lea geográfalaš rájät iežaset barggus mat maiddá dahket lunnolažžan ahte sii geat galget válljet ovddasteddjiid maiddá ássat dan bismagottis.

Deatalaš lea árvoštallat mo dákkár juohku čuohcá Sámi girkolaš válgáčohkkima ásaheapmai, hedjonit go ákkat ásahit dan. Jos Sámi girkolaš válgáčohkkimii livččii čoagganit dušše válljet golbma sámi áirasa bismagotteráđiide / Girkočoahkkimii, de dát livččii deatalaš ágga. Jos válgáčohkkimii dasa lassin addá vuoigatvuoda válljet 5 áirasa Sámi girkoráđđái ja eará girkolaš luohttámušdoaimmaide, ja velá eará doaimmaid Sámi girkoeallima strategalaš plána mielde, de Sámi girkoráđđi oavvilda ahte Sámi girkolaš válgáčohkkima ásaheami sáhtta bealuštit.

Sámi girkoráđđi evttoha ahte Sámedikki válgalogahallama eavttuid galgá deavdit jos galgá sáhttit válljejuvvo sámi áirrasin. Deattuhuvvo ahte ii gáibiduvvo ahte olmmoš *lea* čálijuvvon Sámedikki válgalogahallamii.

Sámi girkolaš válgačoahkkima, Bismagotteráđi ja Girkočoahkkima gaskavuohhta

Bismagotteráđi válgaráđđi

Bismagotteráđđi nammada bismagotteráđđeválggaide válgaráđi. Válgaráđi doaibma lea jođihit barggu bismagotteráđđeválggaide. Válgaráđđi rapportere Girkočoahkkimii.

Sámi girkolaš válgačoahkkima válgaráđđi

Sámi girkoráđi lahtut doibmet Sámi girkolaš valgačoahkkima válgaráđđin. Válgaráđi doaibma lea jođihit barggu daiguin válggaiguin ja nomineremiiguin mat galget dahkkot Sámi girkolaš válgačoahkkimis. Válgaráđđi rapportere Girkočoahkkimii.

Bismagotteráđđeválggaid nominašuvdnalávdegoddi

Válgaráđđi nammada nominašuvdnalávdegotti mii geahčada evttohusaid ja nominere bismagotteráđi sámi áirasa evttohusaid. Nominašuvdnalávdegoddi sádde iežas evttohasárvalusa Sámi girkolaš valgačoahkkimii.

Sámi girkolaš válgačoahkkima nominašuvdnalávdegoddi

Válgaráđđi nammada nominašuvdnalávdegotti mii geahčada evttohusaid ja evttoha geaid Sámi girkolaš válgačoahkkin galgá nomineret Sámi girkoráđi lahttun.

Sámi girkolaš válgačoahkkin – Evttohusaid loahpalaš nomineren ja válljen

- A. Sámi girkolaš válgačoahkkin nominere Sámi girkoráđi lahtuid ja várrelahtuid.
 - B. Davvi-Hålogalánda áirasat válljejit sámi áirasa oktan sadjásaččain Davvi-Hålogalánda bismagotteráđđái
 - C. Lulli-Hålogalánda áirasat válljejit sámi áirasa oktan sadjásaččain Lulli-Hålogalánda bismagotteráđđái
- Sámi girkolaš válgačoahkkima válgaráđđi sádde bohtosiid Girkočoahkkimii.

(Saemien Åålmege lahtut válljejit sami áirasa oktan sadjásaččain Nidarosa bismagotteráđđái.)

Girkočoahkkin—Lahtuid loahpalaš válljen

Girkočoahkkin vállje formálalaččat Sámi girkoráđi lahtuid ja várrelahtuid.

Sámi girkoráđi jođiheaddji ja Davvi-Hålogalánda, Lulli-Hålogalánda ja Nidarosa bismagotteráđiid sámi ovddasteaddjit leat Girkočoahkkima lahtut.

Sámi girkoráđi välljen

Sámi girkoráđis leat 7 lahtu, ja viđas sis valljejuvvojit odne Girkočoahkkimis. Bismačoahkkin ja Sámediggi välljejit 2 manjmučča. Ortnet mas Bismačoahkkin ja Sámediggi välljejit goappat áirasa evttohuvo joatkašuvvat. Dat mii dás vuollelis árvvoštallojuvvo lea danin válgaoortnet Sámi girkoráđi 5 eará lahttui, maid Girkočoahkkin dál vällje. Dat leat:

- jođiheaddji
- 1 airras Davvi-Hålogalándda bismagottis
- 1 airras Lulli-Hålogalándda bismagottis
- 1 áirras Nidarosa bismagottis
- 1 áirras eara bismagottiin

Sámi girkoráđi njuolggadusaid mielde galgá ráđis leat unnimusat okta lullisámi áirras, okta julevsámi áirras ja okta davvisámi áirras. Dábálaččat dat välljejuvvošedje Nidarosa bismagottis, Lulli-Hålogalándda bismagottis ja Davvi-Hålogalándda bismagottis, muhto sii sáhttet maid valljejuvot eará guovlluin.

Boahktevaš váttisvuođačuolbma Sámi girkoráđi välljemis lea mo dásset Sami girkolaš válgaoahkkima ja Girkočoahkkima rollaid Sámi girkoráđi lahtuid välljemis. Girkoortnet ráddje man muddui sáhtta ođasmahttit Sámi girkoráđi välljema. Sámi girkoráđi girkoortnetlaš árvu Girkočoahkkima áсахussan sámi girkoeallima várás eaktuduvvo bisuhuvvot, gč. Girkočoahkkima mearrádusa áššis GČ 08/16. Dat mielddisbuktá ahte Girkočoahkkimis ain galgá leat oassi Sámi girkoráđi välljemis. Ođđa válgaoortnega hábmemis lea vejolaš áсахit nominerenvuogi mii addá nannoset demokrátalaš legitimatehta, ja mii vel čielgaseabbo čájeha manin Sámi girkoráđi lea sápmelaččaid ovddasteaddji Norgga girkus.

Otná ortnet mas Girkočoahkkin vallje namahuvvon 5 áirasa Sámi girkoráđđái, čájeha čielgasit mo Sámi girkoráđi lea Girkočoahkkima fágalaš áсахus sámi girkoeallima ja álgoálbmotáššiid várás. Heajos bealli lea ahte válgaoortnet ii ollásit čalmmustahte mo Sámi girkoráđi lea jurddašuvvon doaimmat sápmelaččaid ovddasteaddji áсахussan Norgga girkus.

Dát čájeha manin lea govttolaš ahte Sámi girkolaš válgaoahkkin oažžu oasi Sámi girkoráđi lahtuid välljemis, oktan Girkočoahkkimiin. Unnitloguálbmotpolitihkalaš ja álgoálbmotvuoigatvuođa ákkaid lassin dát maiddái nannešii Sámi girkoráđi legitimatehta siskkáldasat sámi girkoeallimis, go dat čájehivččii vel čielgaseabbo ahte Sámi girkoráđi lea vuodđuduvvon sámi girkoeallimii, ja lea sápmelaččaid ovddasteaddji áсахus Norgga girkus.

Demokrátalaš vuodđudeapmi sihke Sámi girkolaš válgaoahkkimis ja Girkočoahkkimis sáhtta jurddašuvvot moatti láhkái. «Geanoat vuohki» (sámi oainnu mielde) lea ahte sámi girkolaš válgaoahkkin *dušše ovddida evttohasaid girkočoahkkima nominašuvdnalávdegoddi* geaid gaskkas Girkočoahkkin dasto vällje. «Nannoset vuohki» lea ahte sámi girkolaš válgaoahkkin *ráhkada gárvves lahtto- ja várrelahttoevttohusa* Sámi girkoráđi välljemii, maid Girkočoahkkin (dábálaččat) doarju ja formálalaččat vällje. Dás oččošii válgaoahkkin oasi mii dábálaččat gullá nominašuvdnalávdegoddi. Okta hástalus dáinna vugiin sáhtta leat ahte Girkočoahkkima (dábálaš) nominašuvdnalávdegoddi ii oaččo ollislaš gova go galgá nomineret evttohasaid iešguđet luohttámušdoaimmaide maid Girkočoahkkin vällje.

Sámi girkoráđi dattege oaivvilda ahte sámi iešmearrideami prinsihppa galgá leat nanus. Mii ávžuhit danin ahte Sámi girkolaš válgaoahkkin *ráhkada gárvves lahtto- ja várrelahttoevttohusa* Sámi girkoráđi välljemii, maid Girkočoahkkin (dábálaččat) doarju ja formálalaččat vällje.

Ollu váikkuhus	Unnit váikkuhus
Sámi girkolaš válgačoahkkin nominere <i>gárvves evttohusa lahtuin ja várrelahtuin</i> Sámi girkoráđđái, maid Girkočoahkkin (dábálaččat) doarju ja formálalaččat vällje.	Sámi girkolaš válgačoahkkin <i>árvala evttohasaid Girkočoahkkima nominašuvdnalávdegoddái</i> maid gaskkas Girkočoahkkin vällje.

Saemien Áålmegeaerie lea Boahttevaš girkooortnega geaidnoválljema gulaskuddanvástádusas cealkán ahte sii eai hálit ahte Sámi girkoráđi lullisámi lahttu välljejuvvo Sámi girkolaš válgačoahkkimis, muhto ahte dan välljejit Saemien Áålmege miellahtut; dás čujuhit dasa ahte lullisámi lahttu bismagotteráđđái odne välljejuvvo dan láhkái. Sámi girkoráđi lea árvvoštallan dán vejolašvuođa, muhto oaivvilda ahte dat ii leat sávahahtti.

Sámi girkoráđi oaivvilda ahte Sámi girkolaš válgačoahkkin galgá evttohit buot 5 lahtu maid Girkočoahkkin dál vällje. Bismagotteráđi ja Sámi girkoráđi leat goappat lágán ášahusat main bismagotteráđiin vuosttažettiin lea guovllugirkolaš ovddasvástádus, ja Sámi girkoráđi gis lea guovddášgirkolaš ášahus mas lea oppagirkolaš ovddasvástádus Norgga beale sámi girkoeallimis. Dán ferte atnit muittus go árvvoštallá makkár válgaortnegiin Sámi girkoráđi lahtuid vällje.

Sámi girkoráđi oppagirkolaš ovddasvástádus dávistuvvo otná válgaortnegis dainna lágiin ahte válga dáhpáhuvvá dan ášahusas mas čielgaseamosit lea oppagirkolaš ovddasvástádus Norgga girkus, namalassii Girkočoahkkin. Dakkár ákkastallama sáhtta maiddái atnit Sámi girkolaš válgačoahkkima dáfus. Go buot 5 evttohasa Sámi girkoráđđái evttohuvojit dán čoahkkimis, de dat dahká čielggasin dan oppagirkolaš ovddasvástádusa mii Sámi girkoráđis ja dan lahtuin lea Norgga girku sámi girkoeallimis. Go dál jurddašuvvo sámi girkoeallimii addit nannuset rolla Sámi girkoráđi välljemis, lea lunddolaš ahte dakkár välljen dáhpáhuvvá čoahkkimis mas leat áirasat miehtá riikka, mii nu ollu go vejolaš sulastahtta Girkočoahkkima.

Jos Sámi girkoráđi lullisámi áirasa vällje olggobealde sámi válgačoahkkima, de dat sáhtta raššudit Sámi girkolaš válgačoahkkima vejolašvuođa háhkat čohkkejeaddji sámigirkolaš legitimatehta Sámi girkoráđi guovdu. Dás lea mearkkašupmi daidda lassidoaimmaide maid jurddašit bidjat válgačoahkkimii, ja dat guoskkahuvvojit lagabui maŋit kapihttalas.

Eará ágga manin Sámi girkolaš válgačoahkkin lea mielde dan 5 lahtu välljemis, lea válgateknihkalaš: Dat dahká válgačoahkkimii álkibun váldit vuhtii ollisvuođa, sohkabeliid dáfus, nuoraidovddastus jna. oktasaš evttohusas mii biddjojuvvo Girkočoahkkima ovdii.

Eará doaimmat válgačoahkkimis

Norgga girku Sámi girkolaš válgačoahkkin čohkke olbmuid viidát ja šaddá buoremus ovddasteaddji čoagganeapmi oppalaččat Norgga girku sámi girkoeallimii. Ieš válggat eai ádján nu guhká. Dáinna ákkain lea lunddolaš smiehttat makkár eará doaimmaid válgačoahkkimii sáhtta bidjat.

Girkoráđi lea áššis GR 49/13 cealkán ahte sámi válgačoahkkima guorahallan berre váldit vuhtii Sámi girkoeallima strategalaš plána áigumušaid dán válgačoahkkima dáfus. Dát mielddisbuktá vissis doaimmaid earret válgateknihkalaš áššiid. Sámi girkoeallima strategalaš plána cealká ná dan hárrái:

Sámi girkočoahkkin sáhtta dasto jurddašuvvot báikin mas ságastallojuvojit deatalaš fáttát, gažaldagat ja geaidnoválljemat sámi girkoeallimii, ja ovddidit ovttasbarggu ja dialoga báikkálaš, guovllu ja guovddáš dásiid gaskkas sámi girkoeallimis, ja sámi girkoeallima iešguđetge guovlluid. Okta modealla lea ahte dakkár čoahkkin doaibmá muhtin lágán ovddastusgoddin Norgga girku sámi girkoeallimii.

Sámi girkoallima strategalaš plána atná dás sáni «girkočoahkkin», muhto dát čielggadus gis atná dajaldaga «válgačoahkkin». Sivva dasa lea ahte áššis vuosttažettiin lea sáhka rahkadit buoret *válgaortnegiid* sámi girkodemokratijii, ii das ahte ráhkadit ođđa *girkoortnega* mii de govččasii viidáseabbo.² Dát dárkilmahhtin ii rihko strategalaš plána áigumušaid, muhto baicce dárkilmahhtá daid. Strategalaš plána áigumuš válđojuvvo vuhtii go Sámi girkolaš válgačoahkkin oažžu mearridanválddi válgaáššiin (nappo válgaorgána), muhto muđui dat galgá leat *ráđđeaddi orgána*.

Strategalaš plána sánit ahte čoahkkin «*jurddašuvvo(t) báikin mas ságastallojuvvojit deatálaš fáttát, gažaldagat ja geaidnoválljemat sámi girkoallimii, ja ovddidit ovttasbarggu ja dialoga báikkálaš, guovllu ja guovddáš dásiid gaskkas sámi girkoallimis*», miellidibuktá ahte válgačoahkkin berre ovdánahttojuvvo deatálaš *gulahallanarenan* Norgga girku sámi girkoallimii.

Dát orošii leamen jierpmálaš. Odne Sámi girkoráđis lea čielga čoahkkin masa vástidit ollislaččat Norgga girkus, namalassii Girkočoahkkin. Sámi iešmearridanoainnus goit ii leat makkárge ovddasteaddji ásašus sámi girkoallimis masa Sámi girkoráđdi sáhtá sárdnut ja masa ráđđi sáhtá čielggadit ja vástidit iežas barggu ovddas. Sáhtá navdit ahte ovttasbargui ja dialogii báikkálaš, guovllu ja guovddáš dásis sámi girkoallimis livččii buorre jos diekkár arena gávdnošii, ja dakkár sámi girkolaš válgačoahkkin orošii lagamusas deavdit dien lágán dárbbu.

Jos Sámi girkolaš válgačoahkkin oažžu dakkár doaimma, lea deatálaš jurddašit dán Sámi girkoráđi oppagirkolaš ovddasvástadusa dáfus «ovddidit, várjalit ja ovttastahttit Norgga girku Sámi girkoallima» (gč. SGRs njuolggadusaid, § 2-a). Lea lunddolaš ahte Sámi girkoráđdi oažžu dihto rolla válgačoahkkima ektui, ja nuppe bealis ahte jurddašuvvo man muđui válgačoahkkin oažžu vejolašvuoda buktit cealkámušaid Sámi girkoráđđái.

Lea deatálaš dárkilastit ahte válgačoahkkima ja Sámi girkoráđi gaskavuohta ii ovdán nu ahte lihka Sámi girkoráđi árvvu Girkočoahkkima orgánan. Girkočoahkkin šaddá ain formálalaččat Sámi girkoráđi barggaheadđi, muhto bisuhan dihtii ráđi váldodoaimma «ovddidit, várjalit ja ovttastahttit Norgga girku Sámi girkoallima», lea áibbas lunddolaš ahte ráđđi gulahallá, guldala ja váldá mielde válgačoahkkima oaviliid, mii šaddá eanemus ovddasteaddji čoahkkin Norgga girku sámi girkoallimis riikkaviidosáččat. Dakkár deaivvadanbáiki šaddá buorre arenan juogadit vásáhusaid ja máhtu. Ovdamearkan atnit oskuoahpahusa – vásáhus- ja máhttojuogadeapmi das mo searvegottit systemalaččat barget sámi oskuoahpahusain, nugo sotnabeaivskuvla, konfirmántaoahpahus, biibbalkursa jna.

Sámi válgačoahkkin Norgga girkus galggašii lágiduvvot juohke 4. jagi. Čoahkkin navdimis dollojuvvo 2. tertiálas jagi ovdal go Girkočoahkkin vällje ođđa Sámi girkoráđi. Doaimmi Sámi girkoráđdi leamaš dalle ámmáhis šiega 3 jagi. Sáhtá leat vuogas jos Sami girkoráđdi beassá buktit rapportta Sámi girkolaš válgačoahkkimii sámi girkoallima ovdáneamis dan golmma jagi áigodagas, ja maiddái válgačoahkkima statusa ja ovdáneami birra. Sáhtášii maiddai leat vejolaš bovdet ságastallamii deatálaš doaimmaid ja strategalaš geaidnoválljemiid hárrái ovddosguvlui. Válgačoahkkin sáhtášii dán láhkái šaddat mávssolaš arenan vuostáiváldit signálaidda sámi girkoallimis juohke guovllus, almmá attekeahhtá válgačoahkkimii mandáhta bagadallat Sámi girkoráđi.

Válgačoahkkima doaimma sámi girkoallima gulahallanásašussan dorjjošii dasa lassin čoahkkima almmolaš doaimma válgačoahkkimin. Dát livččii danin go ságastallan áššiid hárrái mat leat deatálaččat sámi girkoallimii lea lunddolaš go dat galgá gávdnat evttohasaid. Ovdamearkkat dás leat teologalaš gažaldagat sámi oktavuodain ja ságastallamat girku oasi birra sámi servodagas. Go Sámi

² Dárkilmahhtin «*viidáset vuohki*» geažuha ahte Sámi girkolaš válgačoahkkin oažžu saji girkoortnegii válgaorgánan. Earret dan ii leat oavil ásašit čoahkkima ođđa *mearridanváldin* Norgga girku.

girkolaš váлгаčoahkkin jienasteamis addá čielga ráđi Girkočoahkkimii das geat buoremusat heivejit Sámi girkoráđi lahttun, lea áššáiguoski ahte dakkár jienasteapmi dáhpáhuvvá maŋŋil diđolaš ságastallama das mat sámi girkoeallimis leat váldohástalusat. Dát guoská buot 5 lahttui mat galget válljejuvvot, ja earenoamážit Sámi girkoráđi jođiheaddji válljemii.

Dákkár ákkastallama mielde oččošii Sámi girkolaš váлгаčoahkkin ráđđeaddi doaimma áššiin mat gusket Norgga girku sámi girkoeallimii, vuosttažettiin Sámi girkoráđi dáfus.

Sámi girkoráđđi evttoha ja nammada dál sámi ovddasteddjiid iešguđet girkolaš ráđiide ja juhkosiidda. Lea vejolaš ahte muhtin nammademiid sáhtta Sámi girkolaš váлгаčoahkkin dahkat. Muhtin doaimmaide sáhtta leat ovdamunnin ahte lea váлгаčoahkkin gii lea nammadan olbmo. Dát guoskkašii ovdamearkka dihtii áirasiidda riikkaidgaskasaš ášahusaide. Hástalus sáhtta leat ahte váлгаčoahkkin dollojuvvo dušše juohke njealját jagi, ja eai dáidde heivet buot nammademiid dáfus. Das ferte árvvoštallat mo vuohkkasit sáhtta doaibmat. Dan oktavuodas namahit ahte Girkočoahkkin lea delegeren nammademiid Girkoráđđái 2011 rájes.

Lea maiddá deahtalaš ahte lágiduvvojit okta dahje eanet ipmilbálvalusa, ruhkosat dahje sálbmálavlun-čoagganeamit, nu ahte sámi váлгаčoahkkin maiddá livččii čoagganeapmi ipmila sáni birra go nu olusat deaivvadit.

Bente Geving

Govva 1 Lea deatalas ahte Sámi girkolaš váлгаčoahkkin maiddá oážžu vuoŋŋálaš beali go nu olusat čoahkkanit

Go sámi girkolaš váлгаčoahkkima válljemat dáhpáhuvvot dákkár oktavuodas, de dat nanosmahtášii Sámi girkoráđi ollesgirkolaš áhussan Norgga girku sápmelaččaide, ja maiddá čujuhivčče ráđi ollesáiggi ovddasvástádusa dán ollisvuhtii maŋŋil go olmmoš lea válljejuvvon. Livččii dalle lunddolaš ahte Sámi girkoráđđi rapportere ruovttoluotta dán čoagganeapmái váлгаčoahkkimis 4 jagi maŋŋil.

Jos Sámi girkolaš váлгаčoahkkin lágiduvvo vuosttas gearde 2019:is, de šattašii dakkár vuorroortnet ahte dát čoahkkin ii leat seammá jagi go Sámi girkobeavvit. Sami girkobeavvit leat davviriikkalaš girkolaš čoaggananbáiki mat maiddá lágiduvvojit juohke 4. jagi. Sámi girkobeavvit lágiduvvojit 2017:is ja dasto 2021:is. Dakkár heiveheapmi lea maiddá deahtalaš danin go Sámi girkobeavvit

miehtásámi deaivvadeapmin leat mielde dahkamin ahte sápmelaččat sáhttet doallat oktavuoda riikkarájáid rastá.

Válgačoahkkima čoahkkádus ja áirasiid nammadanortnet

Sámi girkolaš válgačoahkkima čoahkkádusevttohus vuolggahuvvo dan modeallas mii evttohuvo Sámi girkoeallima strategalaš pláanas. Doppe evttohuvo dákkár juohku:

- 1 sámi áirras man Saemien Áålmege evttoha
- 1 sámi áirras juohke báhppasuohkanis sámi giellahálddašanguovllus (oktiibuot 10)³
- 1 sámi áirras juohke proavássuohkanis sámi ássanguovllus (oktiibuot su. 30 proavássuohkana: D-H: 9, L-H: 7, Nid: 13, Møre: 1, Ham: 1)
- 5 sámi áirasa Lulli-Norggas
- 1 sámi bismagotteráđiáirras Nidarosas, L-H:s ja D-H:s (oktiibuot 3)
- Sámi girkoráđđi (oktiibuot 7)
- (1 sámi nuoraidáirras mii ovddasta Sung)

Jos buohkat sáddejit áirasa, šattašedje su. 60.

Sámi girkoeallima startegalaš pláanas ii evttohuvo mo áirasiid galggašii nammadit, muhto lea lunddolaš jurddašit ahte girkolaš ovttadagat nammaidit áirasiid sámi válgačoahkkimii. Dát mearkkaša eahpenjuolggá válgaortnega. Njuolggoválggat eai oro áigeaguovdilát go ii gávdno sámi girkolaš jienastuslohku.

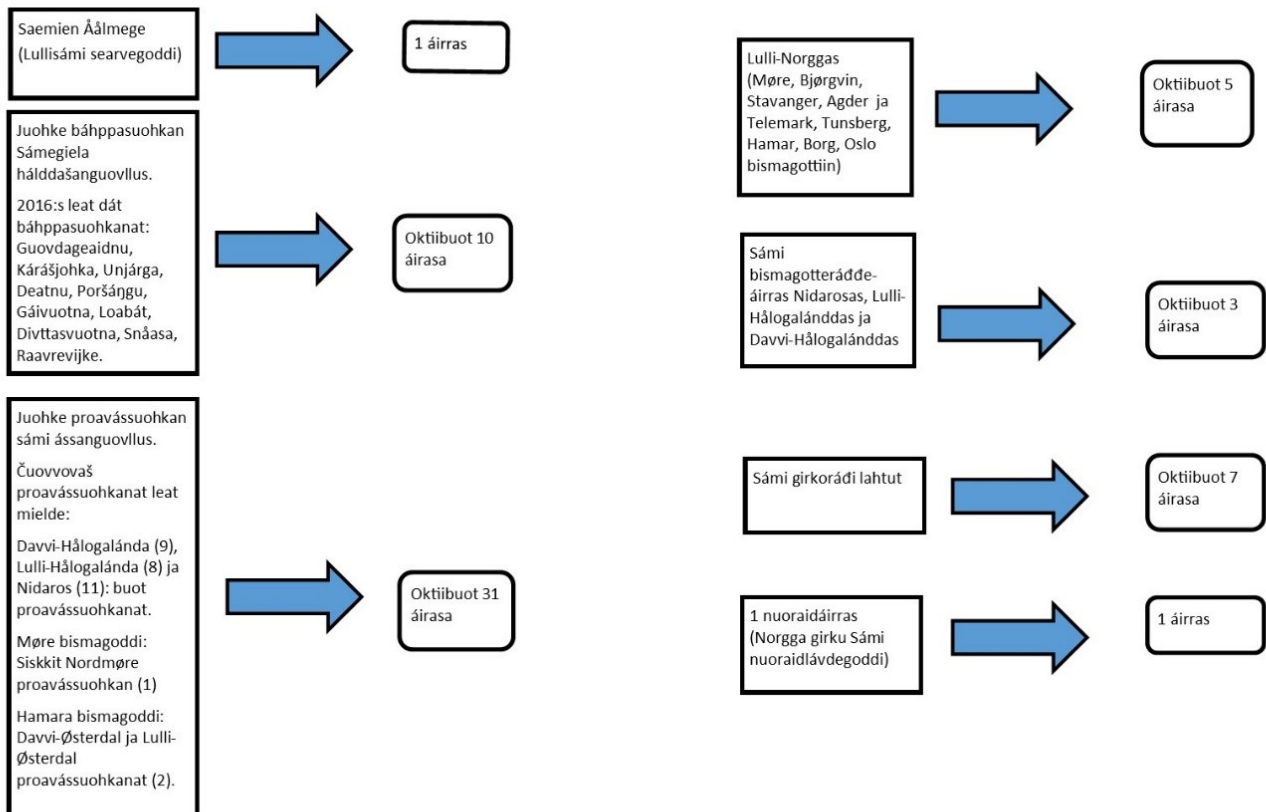
Juohke searvegotteráđđi sáhtášii dasto nammadit iežaset áirasiid. Proavássuohkandási áirasiid sáhttet buot proavássuohkana searvegotteráđit válljet jienasteamis. Sámi girkoráđđi árvala ahte bismagotteráđit lulábealde Hamara ja Møre nammadit iešguđetge áirasa sámi bargujoavkkuid, searvegotteráđiid ja proavássuohkaniid evttohusa mielde.

Buori áiggis ovdal Sámi girkolaš válgačoahkkima 2019:s fertejit ráhkaduvvot *eavttut ja guovddáš njuolggadusat* juohke nammadanprosessii báikkálaš ja guovllu dásis, vai dát dahkkojit áiggil ja nu inkluderejeaddjin go vejolaš, ja searvegottiid, proavásgottiid ja bismagottiid sámi birrasat ožžot vejolašvuoda árvalit evttohasaid nammadeaddji ásahusaide.

Muđui eaktuduvvo ahte sámi válgačoahkkima áirasiid nammadeapmi dáhpahuvvá dábálaš doaimmaid siskkobealde, eai ge dagat lassigoluid maid ferte čájehit dán áššečilgehusas.

³ Čakčamánu 2016 leat 10 báhppasuohkana mielde sámi giellahálddašanguovllus. Sámi giellalávdegoddi man ráđđehus nammadii lea ožžon bargun suokkardit mo sámegeiela geavaheapmi almmolaš balvalusas galgá buoriduvvot. Lávdegoddi evttoha giellaguovlojuogu mas leat differensierejuvvon geatnegasvuodát otná ortnega sadjái sámi giellahálddašanguovlluiguin. Mii eaktudit ahte áirasiid logu sáhtta lasihit sámi giellalága rievademiid vuodul.

Áirasat Sámi girkolaš válgačoahkkimii

Govva 2 Sámi girkolaš válgačoahkkima áirasiid listu

Girkolaš ovttagaid ja sámi guovlluid lotnolasvuohta

Startegalaš plána evttohus Sámi girkolaš válgačoahkkima ásaheapmái vuodđuduvvo *girkolaš ovttagaid* (báhppasuohkan/searvegoddi, proavásgoddi) lotnolasvuhtii ja juogadeapmi iešguđet guovllušlájaid (sámi giellahálddašanguovlu, sámi ássanguovlu, sámi ássanguovllu olggobealde / Lulli-Norga).

Golbma guovllušlájá mearridit sámi ovddasteami meari. Eaktudit ahte sámi giellahálddašanguovllus leat eanet sápmelaččat, mat de addet ovddastusa báhppasuohkandásis. Sámi guovlluin giellahálddašanguovllu olggobealde addojuvvo ovddasteapmi proavássuohkandásis. Lulli-Norggas (dás oaivvilduvvojit bismagottit Nidarosa lulábealde) lea dušše geažiduvvon áirraslohku (5), ja ii man dásis ovddasteapmi lea. Lea lunddolaš jurddašit ahte dat šattasii bismagottedásis.

Dát vuohki mo hábmet Sámi girkolaš válgačoahkkima vuolggahuvvo girkolaš välljejuvvon ásahusaid vuogi mielde, ja dássejuvvo sámi ovddasteamiin iešguđet sámi guovlluin. Dákkár hápmi addá sturrodaga mii orošii vuogas, ja orru maiddá realistalaš ekonomalaš sivaid dihtii.

Giellaguovlluid juohku

Lea lunddolas geahčadit makkár ovddasteami evttohuvvon vuohki attášii davvisámi, julevsámi ja lullisámi girkoeallimii.

Davvi-Hålogalánda bismagottis ovddastuvvojit 7 báhppasuohkana ja 9 proavássuohkana, oktiibuot 16 áirasa. Buot dát bohtet davvisámi (sáhttet maid nuortalaš) giellaguovllus, ja sii ovddastit de

davvisámi girkoallima. Go válgačoahkkin galgá bohtit dálá elektorortnega sadjái, lea vuogas namahit ahte dál leat dušše 10 elektora mielde válggain.

Lulli-Hålogalándda bismagottis ovddastuvvojit 3 báhppasuohkana ja 8 proavássuohkana, oktiibuot 11 áirasa. Eatnašat sis ovddastit julevsámi ja bihtánsámi giellaguovllu, ja 3 proavássuohkana leat lullisámi guovllus, ja goit okta belohahkii davvisámi giellaguovllus. Lea jahkehahhti ahte eanetlohku dain, muhto eai buot 11 áirasa, leat julevsápmelaččat. Dát lea viehka lahka otná ortnega elektorválljemiin. Dássáži leat Lulli-Hålogalándda elektorat gullan maiddái eara sámi giellaguovlluide go julevsámi. Árbevirolaš sámi giellaguovlluid dáfus dát lea lunddolaš, vaikko ferte doalahit Lulli-Hålogalándda bismagotti sierra ovddasvástadusa julevsámi girkoallima hárrái.

Nidaros bismagotti ovddastit 1 sámi searvegoddi (Saemien Åålmege), 2 báhppasuohkana ja 13 proavássuohkana. Dasa lassin ovddastit lullisámi girkoallima 1 proavássuohkan Hamara bismagottis ja 3 Lulli-Hålogalánddas ja 1 Møres. Vaikko Saemien Åålmege (SÅ) bajábeale evttohusas formálalaččat nammadit dušše 1 áirasa, de leat navdimis olusat lullisámi guovllu eara áirasiin SÅ lahtut. Sáhtta maid jurddašit vuogi mas Saemien Åålmegearie (SÅR) oazžu vejolašvuoda leat mielde välljemin sámi ovddasteaddji olles lullisámi ássanguovllu proavássuohkaniin, seammá dásis go searvegottaráđit dáid proavássuohkaniin (Geahča vuollelis «Áirasiid nammadeapmi ja välljen»-oasis).

Lullisámi girkoallin orru geažiduvvon vuogi mielde oazžumin govttolaš ovddastumi válgačoahkkimii. Dás ii leat áššáiguoskevaš veardidit 10 elektoriin, go dat ortnet lea juo heaittuhuvvon lullisámi áirasa välljemis Nidarosa bismagottaráđđái, ja dan sadjái lea bohtan vuohki mas buot SÅ lahtut boarráset go 15 jagi, sáhttet jienastit.

Sámi girkoallima startegalaš plána ii namat nuoraidovddastumi, muhto eaktuduvvo ahte girkoedemokratiija láidestusat sohkaaldássema ja nuoraidovddasteami dafus čuvvojuvvojit. Norgga girku Sami nuoraidlávdegoddi (Sung) galga ásahuvvot Sámi girkoallima strategalaš plána láidestusaid mielde. Sámi girkoráđđi evttoha ahte go dat lea ásahuvvon, de sii ožžot 1 áirasa Sámi girkolaš válgačoahkkimii. Sámi girkoráđđi mielas lea nuoraid ovttdássásaš ja duohta oassálastin sámi girkoedemokratiijas buorre sámi girkoallima rekrutteremii.

Nominašuvdnaproseassat – sámi áirasiid välljen

Ovdal go sámi áirasat välljejuvvojit bismagottaráđiide ja Sámi girkoráđđái, ferte čađahuvvot nominašuvdna. Evttohusat leat hui lahka dálá nominašuvdnavuogiid.

Nominašuvdnavuogit mat ledje 2015 girkoválggain, rievdaduvvojit vuordimis veahá ovdal 2019 girkoválggaid, muhto ii leat vel čielggas mo. Fertet danin váruhit ahte dát rievdamat sáhttet váikkuhit sámi áirasiid nominašuvdnii ja välljemii.

Dáinna eavttuin čilgejuvvojit buot Sámi girkolaš válgačoahkkima evttohasaid nominašuvnnat. Juohke čuoggás čielggaduvvo vuos dalá vuohki, dasto ođđa evttohus *vinjučállagiin*.

Nominašuvdnaproseassa bismagottaráđđevalggaide

Sámi áirasiid välljen bismagottaráđđiid nominašuvdnalávdegottiide

Otná ortnet: Sámi áirasiid nominašuvdna golmma davimus bismagottaráđđái lea dáid bismagottiid nominašuvdnalávdegottiid hálldus. Bismagottaráđđit nammadit nominašuvdnalávdegotti, daid gaskkas okta sámi lahttu. Sámi girkoráđđi evttoha sámi lahtu (gč. Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet, §2-6 vuosttaš oassi).

Evttohit joatkit dálá vuogiin nu guhkás go dat heive.

Sámi evttohasaid nomineren Davvi-Hålogalandda bismagotteráđđái

Dálá vuohki: Bismagotteráđđi ávžžuha buot iežas bismagotti searvegottiid árvalit golbma davvisámi evttohasa, sin gaskkas guoktása geat eaba bargga girkus. Nominašuvdnalávdegoddi ráhkada árvalusaid vuodul alfabehtalaš listtu mas leat vihtta davvisámi evttohasa, mii sáddejuvvo valgaráđđái.

Dálá vuohki evttohuvo jotkojuvvo nu guhkás go dat heive. Válgaráđđi sádde listtu Sámi girkolaš váлгаčoahkkimii loahpalaš nominašuvdnii.

Sámi evttohasaid nomineren Lulli-Hålogalandda bismagotteráđđái

Dálá vuohki: Bismagotteráđđi ávžžuha buot iežas bismagotti searvegottiid árvalit golbma julevsámi evttohasa, sin gaskkas guoktása geat eaba bargga girkus. Nominašuvdnalávdegoddi ráhkada árvalusaid vuodul alfabehtalaš listtu mas leat vihtta julevsámi evttohasa, mii sáddejuvvo valgaráđđái.

Dálá vuohki evttohuvo jotkojuvvo nu guhkás go dat heive. Válgaráđđi sádde listtu Sámi girkolaš váлгаčoahkkimii loahpalaš nominašuvdnii.

Sámi evttohasaid nomineren Nidarosa bismagotteráđđái

Dálá vuohki: Bismagotteráđđi ávžžuha buot Nidarosa bismagotti searvegottiid (dáid gaskkas Saemien Åålmege) árvalit golbma lullisámi evttohasa, sin gaskkas guoktása geat eaba bargga girkus. Nominašuvdnalávdegoddi ráhkada árvalusaid vuodul alfabehtalaš listtu mas leat vihtta lullisámi evttohasa, mii sáddejuvvo valgaráđđái (gč. Regler for valg av sørsamisk kandidat til bdr og KM). Válgaráđđi sádde listtu Saemien Åålmege (SÅ) lahtuide. SÅa lahtut jienastit sámi áirasa oktan várrelahtuin Nidarosa bismagotteráđđái.

Dálá vuohki evttohuvo jotkojuvvo nu guhkás go dat heive.

Sámi girkoráđi válggaid nominašuvdnaproseassa

Sámediggi ja Bismačoahkkinn válljejit guoktása Sámi girkoráđi čieža lahtus. Eaktuduvvo ahte dát ortnet joatkašuvvá.

Sámi válgaráđi valljen

Jos Sámi girkolaš váлгаčoahkkinn (SGV) oažžu oasi Sámi girkoráđi mañimuš 5 lahtu válljemis, de ferte Sámi girkolaš váлгаčoahkkimii ásahuvvo válgaráđđi. Evttohuvo ahte válgaráđi lahtut leat dat 5 Sámi girkoráđi lahtu maid SGV vállje. Evttohuvo ahte válgaráđđi jodiha válgaproseassa barggu. Válgaráđi njuolggadusat evttohuvojit seammá lágánin go bismagotteráđđiid válgaráđiid njuolggadusat nu guhkás go dat heive.

Sámi girkoráđi jodiheaddjievttomasat

Dálá ortnet: Girkočoahkkima válgalávdegoddi dahká nominašuvnna. Dát dahkko nu ahte Sámi girkoráđđi árvala evttohasaid válgalávdegoddi sámi ássanguovlluid searvegottiid evttohasaid mielde.

Ođđa vuogi evttohus: Sámi girkolaš váлгаčoahkkinn dahká nominašuvnna. Buot riikka searvegottit bivdojuvvojit buktit evttohusaid.

Evttohasat Sámi girkoráđđái davvisámi giellaguovllus

Dálá ortnet: Girkočoahkkima válgalávdegoddi dahká nominašuvnna, Davvi-Hålogalandda bismagotteráđi evttohusa mielde. (Gč. Regler for valg, bdr og Km, Sámi girkoráđi njuolggadusat)

Ođđa vuogi evttohus: Sámi girkolaš váлгаčoahkkinn dahká nominašuvnna. Buot Davvi-Hålogalandda searvegottit bivdojuvvojit buktit evttohusaid.

Evttohas Sámi girkoráđđái julevámi giellaguovllus

Dálá ortnet: Girkočoahkkima válgalávdegoddi dahká julevsámi evttohasa nominašuvnna, Lulli-Hålogalánda bismagotteráđi evttohusa mielde. (Gč. Regler for valg, bdr og Km, Sámi girkoráđi njuolggadusat)

Ođđa vuogi evttohus: Sámi girkolaš váлгаčoahkkin dahká nominašuvnna. Buot Lulli-Hålogalánda bismagotti searvegottit bivdojuvvojit buktit evttohusaid, earret daid searvegottiid mat árvalit evttohasaid lullisámi giellaguovllus.

Evttohas Sámi girkoráđđái lullisámi giellaguovllus

Dálá ortnet: Girkočoahkkima válgalávdegoddi dahká Sámi girkoráđi lullisámi evttohasa nominašuvnna, Nidarosa bismagotteráđi evttohusa mielde. (Gč. Regler for valg, bdr og Km, Sámi girkoráđi njuolggadusat)

Ođđa vuogi evttohus: Sámi girkolaš váлгаčoahkkin dahká nominašuvnna. Buot Nidarosa bismagotti searvegottit, maiddá Saemien Åålmege ja dat proavássuohkanat Lulli-Hålogalánda, Hamara ja Møre bismagottiin mat gullet lullisámi giellaguovlui bivdojuvvojit árvalit evttohasaid.

- *Lulli-Hålogalánda bismagottis evttohuvojit Lulli-Helgelánda, Davvi-Hegelánda ja Siskkit Helgelánda proavásgottit lohkojuvvot mielde.*
- *Hamara bismagottis evttohuvo Davvi-Østerdal proavásgoddi lohkojuvvot mielde.*
- *Møre bismagottis evttohuvo Siskkit Nordmøre proavásgoddi lohkojuvvot mielde.*

Dát evttohus váldá mállen Sámedikki lullisámi válgabiire.

Evttohasat eará bismagottiin (dl. golmma davimus bismagotti lulábealde)

Dálá ortnet: Girkočoahkkima válgalávdegoddi dahká eará bismagottiid evttohasa nominašuvnna, daid bismagottiid evttohusa mielde mat leat golmma davimus bismagotti lulábealde. (Gč. Regler for valg, bdr og Km, Sámi girkoráđi njuolggadusat)

Ođđa vuogi evttohus: Sámi girkolaš váлгаčoahkkin dahká nominašuvnna. Buot eará bismagottiid searvegottit bivdojuvvojit árvalit sámi evttohasa eará bismagottiin.

Sámi girkoráđđi—7 lahtu

Sámi girkoráđi jodiheadji Buot riikka searvegottit bovdjejuvvojit buktit evttohusaid Nominerejuvvojit Sámi girkolaš válgačoahkkimis, välljejuvvo formálalaččat Girkočoahkkimis.	Davisámi guovllu lahttu Buot Davvi-Hålogalánda searvegottit bovdjejuvvojit buktit evttohusaid Nominerejuvvojit Sámi girkolaš válgačoahkkimis, välljejuvvo formálalaččat Girkočoahkkimis	Julevsámi guovllu áirras Searvegottit 5 proavássuohkanis Lulli-Hålogalánda bovdjejuvvojit buktit evttohusaid: <ul style="list-style-type: none">• Budeaju duopmoproavássuohkan• Sálttu proavássuohkan• Ufuohhta proavássuohkan• Lofuohta proavássuohkan• Viesterállasa proavássuohkan Nominerejuvvojit Sámi girkolaš válgačoahkkimis, välljejuvvo formálalaččat Girkočoahkkimis	Lullisámi guovllu lahttu Dáid proavássuohkaniid searvegottit bovdjejuvvojit buktit evttohusaid: Nidaros: buot proavássuohkanat, maiddá Saemien åålmege Lulli-Hålogalánda: Davvi-Helgeland, Lulli-Helgeland ja Siskkit Helgeland proavássuohkanat Hamar: Davvi-Østerdal og Lulli-Østerdal proavássuohkanat Møre: Siskkit Nordmøre proavássuohkan Nominerejuvvojit Sámi girkolaš válgačoahkkimis, välljejuvvo formálalaččat Girkočoahkkimis	Eará bismagottiid lahttu Eará bismagottiid searvegottit bovdjejuvvojit buktit evttohusaid Bismagottit: Hamar, Møre, Bjørgvin Oslo, Tunsberg, Borg, Agder ja Telemark, Stavanger. Nominerejuvvojit Sámi girkolaš válgačoahkkimis, välljejuvvo formálalaččat Girkočoahkkimis	Sámedikki välljejuvvo lahttu	Bismačoahkkima välljejuvvo lahttu
--	--	---	--	--	-------------------------------------	--

Govva 3 Evttohus ođđa nominerenvuohkái Sámi girkoráđi lahtuide.

Sámi girkolaš válgačoahkkima nominašuvdnalávdegoddi

Vaikko Sámi girkolaš válgačoahkkin (SGV) lea nominašuvdnačoahkkin, ja evttohasaid formálalaš válga dahpáhuvá Girkočoahkkimis, de mii árvudit ahte ferte bargat evttohasárvalusaid čohkkemiin ovdal SGV. Sámi girkoráđđi evttoha ahte ásahuvvo nominašuvdnalávdegoddi, mii oažžu doaibman árvalit evttohasaid nominašuvdnii. SGV berre välljet dán lávdegotti, muhto Sámi girkoráđđi berre oažžut fápmudusa dievasmahttit lávdegotti jos dasa lea dárbu guovtti čoahkkima gaskkas. Lea sávahahtti ahte lea buorre ahkejuohku, sohkaelliid dássádat, girkopollitihkalaš ja geográfalaš juohku nammadeamis. Válgalávdegotti bargui ferte ráhkadit njuolggadusaid, muhto evttohuvvo ahte nu guhkás go vejolaš geavahit seammá njuolggadusaid go mat bismagotteráđiid nominašuvdnalávdegottiin leat. Evttohuvvo ahte Sámi girkoráđi lahtut eai sáhte leat mielde dán lávdegottis.

Ekonomalaš ja hálddahaslaš váikkuhusat

Ekonomalaš ja hálddahaslaš váikkuhusat mat dás maŋás čilgejuvvojit, gusket vuosttažettiin valgačoahkkima čađaheapmái, ja muhtin muddui ráhkkanepmái, ja bargguide maŋgil čoahkkima.

Meroštus dás vuollelis bidjá eaktun ahte dakkár čoahkkin bistá 3 beavvi. Válgaguoskevaš áššiid lassin addojuvvo vejolašvuohhta geahččalit válgačoahkkima ságastallanarenan Norgga girku sámi girkoallimii.

Sámi girkoráđi čállingoddi eaktuduvvo dahkat váldeoasi hálddahaslaš barggus sihke ovdal čoahkkima, čoahkkima áigge ja dan maŋjá, muhto čoahkkin sáhtta maiddá muhtin muddui barggahit eará ossodagaid Girkoráđis.

Vuosttažettiin lea jurdda ahte hálddahušlaš bealli dahkkojuvvo dábálaš hálddahušlaš resurssaid bokte, muhto ferte árvvoštallat gáibida go válgačoahkkinn maiddái lassi hálddahušlaš fámuidd ráhkkaneamis ja čađaheamis. Dát manjimus ášši lea geažiduvvon sierra sárggesčuokkisin vuollellis almmá namatkeahhtá meari.

Gollomeroštallan lea dahkkojuvvon 2016 gollodási mielde.

- Simultándulkon sámegeielaid ja dárog gask: kr 300 000
- Čoahkkinnlatnja oktan borramušain: kr 100 000
- Mátki, borramuš, orrun su. 60 árrasii: kr 600 000
- Su. 60 áirasa dienasmassin: kr 300 000
- Ipmilbálvalus, logaldagat, kulturovdanbuktiin: kr 50 000
- Mátki, orrun jna su. 10 (?) čállingottis: kr 100 000
- Čállingotti badjeláiggebargu: kr 20 000
- Nomin.lávdegotti ovdabargu: kr 50 000 (2 čoahkkima 5 olbmo)
- Dárbu lasihit čállingotti kapasitehta ovdabarggus ja čađaheamis

Meroštallan lea nappo su. 1,55 mill. go lassi čállengoddekapasiteahhta ii rehkenastojuvvo.

Gulaskuddangažaldagat

Sámi girkoráđđi sávvá gullat oaiviliid Sámi girkolaš válgačoahkkima (SGV) ásaheapmái oppalaččat. Dasa lassin leat muhtin gažaldagat maid mii dáhttut vuostaiváldiid earenoamážit guorahallat.

-

- Mii dáhttut oainnuid iežamet evttohussii mo galgá váljet sámi áirasiid bismagotteráđiide ja Sámi girkoráđđái. Dasto dáhttut gullat mo Sámi girkolaš válgačoahkkima ja Girkooahkkima rollat galget heivehuvvot dáid valggain.
- Mii hálidit oaiviliid ja evttohusaid Sámi girkolaš válgačoahkkima doaimmaid hárrái muđui.
- Mii hálidit oaiviliid Sámi girkolaš válgačoahkkima áirasiid juogu ja nammadeami hárrái.
- Mii hálidit oaiviliid iežamet árvalussii mo válggaide nominere evttohasaid.
- Mii hálidit oaiviliid iežamet árvalussii sámi valgaráđi ja sámi nominašuvdnalávdegotti nammadeapmái ja doaimmaide.